Качановський О.І.

заступник директора,
Відокремлений структурний підрозділ
«Рівненський коледж Національного університету
біоресурсів і природокористування України»

Kachanovskyi Oleh

Rivne College of National University
of Bioresources and Nature Management of Ukraine

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗЕМЕЛЬНИМ РЕСУРСАМ УНАСЛІДОК ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ

Сучасний стан навколишнього природного середовища характеризується величезними масштабами змін ландшафтів. Особливо гостро й актуально ця проблема постала в північних районах Рівненської області, які потерпають від нещадного видобування корисних копалин, а саме бурштину. Оскільки порушені ландшафти не можуть відновитися у первісному стані природним шляхом без втручання людини, вони потребують рекультивациі. Законодавство, що регулює суспільні відносини у сфері рекультивациі порушених земель, потребує внесення подальших змін. Запровадження економіко-правового механізму відшкодування порушником збитків, що завдані внаслідок незаконного видобутку бурштину, невиконанням робіт із рекультивациі земель після завершення експлуатації родовищ корисних копалин, забезпечить більш ефективний захист інтересів держави та територіальних громад, прав власників та користувачів земельних ділянок, позитивно вплине на зменшення правопорушень у сфері землекористування. Дана проблема є нагальною і потребує якомога швидшого вирішення.

Ключові слова: незаконний видобуток бурштину, бурштин, порушені землі, рекультивация, розмір відшкодування збитків.

Постановка проблеми. У Рівненській області відсутні відомості про обсяги матеріальної шкоди, заподіяної державі внаслідок незаконної діяльності бурштинокопачів, також не досліджується оцінка впливу незаконного видобутку на екологічний стан, тому актуальним є вивчення даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових робіт, що привертають увагу дослідників до проблем раціонального використання земель, еколого-економічних аспектів рекультивациі та вибору технологічних схем відновлення земельних угідь, належать праці Д.С. Добряка, А.Г. Мартина, В.О. Мандрика, Р.М. Панаса, Л.В. Моторіної, В.А. Овчиннікова, Ю.А. Бондара, І.М. Гаджисєва, М.П. Коллера, В. Кнабе, В.І. Прокопенка, В.І. Фененка та ін.

Науковці В.Є. Філіпович, С.С. Ковалевський, Р.М. Шевчук, В.В. Гнатушенко, Д.К. Мозговий, В.В. Васильєва, О.О. Кавац, Р. Янчук, А. Прокопчук, С. Трохимець у своїх наукових працях досліджують питання моніторингу використання даних дистанційного зондування для виявлення місць незаконного видобування бурштину. Зокрема, досліджувалися можливості застосування багатозональних супутникових знімків для виявлення ділянок нелегального видобутку за рахунок текстурних, спектральних та температурних відмін-

ностей піщаних відвалів від оточуючих об'єктів навколишнього середовища.

Забезпечення законності та правопорядку у сфері незаконного видобутку є необхідною вимогою сталого розвитку бурштиноносних регіонів та держави у цілому, про що наголошують В.О. Баранова, В.В. Галунько, О.О. Сурілова, В.І. Василичук, О.Ю. Волкович, досліджуючи правове регулювання видобутку бурштину.

Формулювання цілей статті. Установлення ознак негативного антропогенного впливу, пов'язаного із самовільним використанням надр, а саме: самовільно знятий родючий шару ґрунту, порушення цілісної структури ґрунтового покриву, гідрологічного режиму, геологічної структури території надр, знищення рослинності та економічна оцінка розміру шкоди, заподіяної незаконним видобуванням коштовного каміння.

Виклад основного матеріалу. Україна посідає друге місце у світі за покладами бурштину, який до того ж вирізняється найвищим у світі відсотком бурштину ювелірної якості [1]. Загалом глобальний ринок бурштину-сирцю оцінюється Міжнародною асоціацією бурштину (International Amber Association – IAA) у 1,2 млрд євро, а його щорічний видобуток коливається від 500 до 800 т. Майже 80% цього обсягу видобувається в Україні і країнах Балтії, із них 30–40% при-

падає на нашу країну (річні показники коливаються залежно від кон'юнктури ринку, при цьому майже весь камінь видобувається нелегально). Також ведеться видобуток у Середземномор'ї, Румунії, Азії (М'янма), Америці (США, Канада, Мексика) і Австралії (рис. 1).

За даними Державної служби геології та надр України, сьогодні в Україні є дев'ять суб'єктів, які мають спеціальні дозволи на користування надрами бурштину. Вони мають разом 18 ліцензій та спецдозволів на користування надрами (на видобування, на геологічне вивчення з подальшим дослідно-промисловим розробленням та на геологічне вивчення).

Дані підприємства щорічно видобувають усього близько 4 т, що становить приблизно 5% від реального обсягу видобування бурштину в Україні. Унаслідок цього державному бюджету щорічно спричиняється збиток на сотні мільйонів гривень. Співвідношення ювелірного та технічного бурштину в Україні становить 24% і 76% відповідно, тоді як у Польщі частка великих шматкових фракцій ювелірної якості не перевищує 10–15% видобутку. Також слід зазначити, що невелика глибина залягання (лише 2–7 м) зумовлює те, що український бурштин-сирець на 20–40% дешевший, аніж в інших країнах. Проблема видобутку бурштину комплексна. Вона торкається багатьох аспектів соціально-економічного, освітнього, культурного й політичного життя країни, а також низки важливих питань природознавчих наук: геології, геоморфології, палеогеографії і біології, у тому числі екології регіону. Тому вона потребує комплексного вирішення на державному рівні. Сьогодні на порядку денному стоїть завдання невідкладного прийняття низки кардинальних законів про збереження національного багатства країни – бурштину та захист його від розграбування.

Серед екологічних наслідків нелегального видобутку бурштину фахівці виділяють деградацію зональних ґрунтів та підстильних материнських порід, знищення родючого гумусовоелювіального горизонту ґрунтів підзолистого типу, кореневих систем дерев, заболочення території, зміну рівня ґрунтових вод, знищення лісових ресурсів, зміну міграційних процесів фауни регіону [2]. Старателі здебільшого здійснюють видобування на ділянках, віддалених від поселень, проте є села, де копачі бурштину працюють безпосередньо на обійстях та присадибних ділянках.

Незаконний видобуток бурштину здійснюється кар'єрним і гідромеханічним способами. Кар'єрний спосіб видобутку ведеться переважно вручну із самовільно виритих кар'єрів без дотримання норм охорони праці та з порушенням ландшафтів.

Гідромеханічний спосіб видобутку полягає у розмиванні водою під великим тиском ґрунту до 6–10 м у глибину. За допомогою мотопомп воду закачують у ґрунт і створюють свердловини не більше 10 м, а оскільки бурштин легший за воду, він спливає на поверхню та виловлюється сітками.

Головними проблемами в екологічній сфері є знищення чагарникового і трав'яного покриву та верхнього шару ґрунту, пошкодження кореневої системи дерев, порушення гідрологічних умов та геологічної цілісності відкладів, що призводить до зміни болотних біоценозів та активізації ерозійних явищ. У економічній сфері найбільшої шкоди зазнає лісове і водне господарство внаслідок порушення та деградації ґрунтів, а також фінансові збитки через значні обсяги нелегального видобування і збування бурштину, чим проковує зростання тіньового сектору економіки. Соціальна сфера страждає, насамперед, через підвищення рівня кримінальності і високий рівень травматизму

Рис. 1. Світовий видобуток бурштину

копачів бурштину через недотримання правил безпеки. Значної напруги додають постійні конфлікти між місцевим населенням і приїжджими копачами [3].

Інформаційна підтримка рішень із питань дотримання вимог нормативно-правового регулювання видобутку бурштину повинна базуватися на достовірних, точних і своєчасних первинних геодезичних даних про локалізацію пунктів нелегального кар'єрного і гідромеханічного способів видобутку, характер і масштаби їх наслідків у навколишньому природному середовищі [4]. Для прикладу визначення заподіяних збитків, нанесених державі незаконними діями старателів, нами взята територія в с. Каноничі Володимирецького району Рівненської області. Після проведеної інвентаризації земель установлено загальну площу порушених земель [5], яка становить 46,83 га, із них землі сільськогосподарського призначення – 15,88 га, землі лісгосподарського призначення – 30,95 га (рис. 3).

Для подальших розрахунків використовуємо Методику визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами від 29.08.2011 № з1097-11 [6], Методику визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу від 05.08.2016 № 963-2007-п Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 800 від 09.09.2020 [7].

Розмір збитків (3), установлених за фактом самовільного користування надрами, визначається шляхом установлення обсягу самовільно видобутих надр (Д), помноженого на базову ставку відшкодування збитків (Р) та величину мінімальної заробітної плати (N), за формулою (1) [6]:

$$З = \sum_{i=1}^K (P_i \times N \times D_i). \quad (1)$$

Проведені розрахунки засвідчили, що розмір відшкодування завданих державі збитків за умов, що обсяг самовільно видобутого бурштину становитиме

2 кг на добу, а видобуток триватиме 30 діб, становитиме 426 тис грн (табл. 1).

Розмір шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельної ділянки, визначається для всіх категорій земель (окрім земель житлової та громадської забудови) за такою формулою:

$$Шс = Пс \times Hn \times Kф \times Ki, \quad (2)$$

де $Шс$ – розмір шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельної ділянки, гривень;

$Пс$ – площа самовільно зайнятої земельної ділянки, гектарів;

Hn – середньорічний дохід, який можна отримати від використання земель за цільовим призначенням, визначений у додатку 1 [7], з урахуванням переліків, наведених у додатках 2 і 3 [7];

$Kф$ – коефіцієнт функціонального використання земель, визначений у додатку 4 [7];

Ki – коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель, який дорівнює добутку коефіцієнтів індексації нормативної грошової оцінки земель за 2020 р. та наступні роки, що розраховуються Держгеокадастром відповідно до статті 289 Податкового кодексу України.

Розмір шкоди, заподіяної внаслідок використання земельної ділянки не за цільовим призначенням, визначається для всіх категорій земель (окрім земель житлової та громадської забудови) за такою формулою:

$$Шц = Пн \times 0,33 \times (Hn + Hф \times Kр) \times Kо \times Ki, \quad (3)$$

де $Шц$ – розмір шкоди, заподіяної внаслідок використання земельної ділянки не за цільовим призначенням, гривень;

$Пн$ – площа земельної ділянки, яка використовується не за цільовим призначенням, гектарів;

0,33 – коефіцієнт для врахування частки середньорічного доходу, що перерозподіляється через державний та місцеві бюджети;

Hn та Ki – мають таке саме значення, як у формулі 1;

$Hф$ – середньорічний додатковий дохід, отриманий унаслідок фактичного використання земельної ділянки не за цільовим призначенням, визначений у додатку 8 [7];

а

б

Рис. 2. а) Кар'єрний спосіб видобутку бурштину; б) Гідромеханічний спосіб видобутку

Рис. 3. Ідентифікація ареалів нелегального видобутку бурштину.
с. Каноничі, Володимирецький район, Рівненська область

Таблиця 1

Розмір відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного видобування бурштину

Показник	Позначення показника	Одиниця виміру	Джерело отримання або розрахунок показника	Значення показника
Обсяг самовільно видобутого бурштину	Ді	кг	Прямий метод (безпосереднє вимірювання)	2 кг / 30 діб
Базова ставка збитків у частках мінімальної заробітної плати	P _i	м.з.пл. / кг	Додаток 1 до методики [6]	1,42
Величина мінімальної заробітної плати	N	грн	Закон України «Про державний бюджет України на 2020 рік»	5000 (з 1 вересня 2020 року)
Розмір відшкодування збитків	З	грн	Формула (1)	426000

K_p – коефіцієнт, що застосовується для врахування регіональної відмінності формування середньорічного доходу, отриманого від фактичного використання земельної ділянки не за цільовим призначенням, визначений у додатку 9 [7];

K_o – коефіцієнт, що застосовується для врахування природоохоронної цінності, наявності обмежень (обтяжень), які зумовлюють особливий режим використання земельної ділянки, визначений у додатку 10 [7].

Розмір шкоди, заподіяної внаслідок зняття ґрунтового покриву без спеціального дозволу, розраховується за формулою (6) та представлено в табл. 4.

$$Шз = Пз \times Hз \times Ki, \quad (4)$$

де $Шз$ – розмір шкоди, заподіяної внаслідок зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу, гривень;

$Пз$ – площа, на якій виявлено зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу, гектарів;

$Hз$ – нормативні втрати від знищення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту), визначені у додатку 11 [7];

Ki – має таке саме значення, як у формулі 3.

Відповідно до розрахунків, для масивів порушених земель загальною площею 46,83 га:

– розмір відшкодування завданих державі збитків за умов, що обсяг самовільно видобутого бурштину становитиме 2 кг на добу, а видобуток триватиме 30 діб, становитиме **426 000 грн**;

– розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного зайняття земельної ділянки, – **455 317,73 грн**;

– розрахунок розмірів шкоди, заподіяної внаслідок використання земельної ділянки не за цільовим призначенням, – **1 246 009,924 грн**;

– розрахунок розміру шкоди, заподіяної внаслідок зняття ґрунтового покриву без спеціального дозволу, – **3 412 267,95 грн**.

Загальний розмір збитків завданих державі становить **5 539 595,604 грн**. Але насправді розміри збит-

Таблиця 2

Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного зайняття земельної ділянки

Показник	Позначення показника	Одиниця виміру	Джерело отримання або розрахунок показника	Категорія земель	Значення показника
Площа самовільно зайнятої земельної ділянки	П _с	га	Прямий метод (безпосереднє вимірювання)	сільськогосподарського призначення	15,88
				лісогосподарського призначення	30,95
Середньорічний дохід, який можна отримати від використання земель за цільовим призначенням	Н _п	грн/га	Додаток 1 до методики	сільськогосподарського призначення	3431
				лісогосподарського призначення	12951
Коефіцієнт функціонального використання земель	К _ф	-	Додаток 1 до методики	сільськогосподарського призначення	1
				лісогосподарського призначення	1
Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель	К _і	-	Довідка територіального органу Держгеокадастру	сільськогосподарського призначення	1
				лісогосподарського призначення	1
Розмір відшкодування збитків	Ш _с	грн	Формула (2)	сільськогосподарського призначення	54484,28
				лісогосподарського призначення	400833,45
РАЗОМ					455317,73

Таблиця 3

Розрахунок розмірів шкоди, заподіяної внаслідок використання земельної ділянки не за цільовим призначенням

Показник	Позначення показника	Одиниця виміру	Джерело отримання або розрахунок показника	Категорія земель	Значення показника
Площа самовільно зайнятої земельної ділянки	П _ц	га	Прямий метод (безпосереднє вимірювання)	сільськогосподарського призначення	15,88
				лісогосподарського призначення	30,95
Коефіцієнт для врахування частки середньорічного доходу, що перерозподіляється через державний та місцеві бюджети	-	-	Методика [7]	сільськогосподарського призначення	0,33
				лісогосподарського призначення	0,33
Середньорічний дохід, який можна отримати від використання земель за цільовим призначенням	H _ц	грн/га	Додаток 1 до методики [7]	сільськогосподарського призначення	3431
				лісогосподарського призначення	12951
Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель	K _i	-	Довідка територіального органу Держгеокадастру	сільськогосподарського призначення	1,0
				лісогосподарського призначення	1,0
Середньорічний додатковий дохід, отриманий унаслідок фактичного використання земельної ділянки не за цільовим призначенням	H _ф	грн/га	Додаток 8 до методики [7]	сільськогосподарського призначення	82896
				лісогосподарського призначення	63690
Коефіцієнт, що застосовується для врахування регіональної відмінності формування середньорічного доходу	K _р	-	Додаток 9 до методики [7]	сільськогосподарського призначення	1,01
				лісогосподарського призначення	1,01
Розмір відшкодування збитків	Ш _ц	грн	Формула (3)	сільськогосподарського призначення	456732,09
				лісогосподарського призначення	789277,83
РАЗОМ					1246009,9

Таблиця 4

Розрахунок розміру шкоди, заподіяної внаслідок зняття ґрунтового покриття без спеціального дозволу

Показник	Позначення показника	Одиниця виміру	Джерело отримання або розрахунок показника	Категорія земель	Значення показника
Площа самовільно зайнятої земельної ділянки	P_{Γ}	га	Прямий метод (безпосереднє вимірювання)	сільськогосподарського призначення	15,88
				лісогосподарського призначення	30,95
Нормативні втрати від знищення ґрунтового покриття	H_{Γ}	грн/га	Додаток 11 до методики [7]	сільськогосподарського призначення	72865
				лісогосподарського призначення	72865
Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель	K_i	-	Довідка територіального органу Держгеокадастру	сільськогосподарського призначення	1
				лісогосподарського призначення	1
Розмір відшкодування збитків	Π_{Γ}	грн	Формула (4)	сільськогосподарського призначення	1157096,2
				лісогосподарського призначення	2255171,75
РАЗОМ					3412267,95

ків, завданих державі так званими старателями, набагато більший і сягає сотні мільйонів гривень, адже, як видно з картографічних моделей ГІС, площі порушених земель північних районів Рівненської області сягають понад 20 тис га і з кожним днем збільшуються.

Як приклад розглянемо територію Володимирецького району Рівненської області.

На території району ідентифіковано 399 масивів порушених земель унаслідок незаконного видобутку загальною площею 6 419,1885 га, із них порушених

земель лісгосподарського призначення – 2 636,1449 га, порушених земель сільськогосподарського призначення – 3 783,0436 га.

Висновки. Держава в особі центральних та місцевих органів влади, як законодавчої, так і виконавчої, змушена докладати зусилля для вирішення проблеми незаконного видобутку, однак помітних зрушень на разі не досягнуто [8]. Порушені землі назавжди виводяться з господарського обігу, адже відновленням

даних земель часто нехтують або ж заходи по рекультивації проводяться в мінімальному обсязі. Оперативне попередження правопорушень, пов'язаних із несанкціонованим видобутком у перспективі, може також здійснюватися шляхом упровадження обов'язкового страхування цивільної відповідальності осіб, що здійснюють гірничодобувні, геологорозвідувальні, будівельні та інші роботи, які призводять до порушення земель.

Список літератури:

1. Філіпович В.Є. Супутниковий моніторинг територій незаконного видобутку бурштину. *Український журнал дистанційного зондування Землі*. 2015. № 6. С. 4–7.
2. Тимочко Т.В. Екологічні наслідки видобування бурштину та шляхи їхнього подолання. *Інформаційні матеріали до засідання круглого столу «Рекультивація територій, порушених внаслідок видобування бурштину»*, м. Рівне, 4 вересня 2015 р. Рівне, 2015. С. 4–5.
3. Ковалевич Л.А. Теоретичні узагальнення ознак і критеріїв пошуку та оцінка родовищ бурштину на території України. *Вісник ЖДТУ*. 2007. № 2 (41).
4. Рудько Г.І., Адаменко О.М., Міщенко Л.В. Стратегічна екологічна оцінка та прогноз стану довкілля Західного регіону України : у 2-х т. / за ред. Г.І. Рудька, О.М. Адаменка. Київ ; Чернівці : Букрек, 2017. Т. 2. 584 с.
5. Качановський О.І. Еколого-економічна оцінка впливу незаконного видобування бурштину на стан довкілля Рівненської області. *Технічні науки та технології*. 2020. № 2 (20). С. 308–315.
6. Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.08.2011 № з1097-11. *Офіційний вісник України*. 2011. № 73. С. 160.
7. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 05.08.2016 № 963-2007-п. *Офіційний вісник України*. 2007. № 55. С. 31.
8. Качановський О.І. Економічні передумови відшкодування збитків, спричинених непроведенням рекультивації земель. *Збірник наукових праць Українського державного університету залізничного транспорту*. 2020. Вип. 190. С. 46–54.

References:

1. Filipovych V.Ye. (2015) Suputnykovyi Monitorynh Terytorii Nezakonnoho Vydobutku Burshtynu [Satellite monitoring of territories for illegal amber mining]. *Ukrainian Journal of Remote Sensing of the Earth*, no. 6, pp. 4–7.
2. Tymochko T.V. (2015) Ekolohichni naslidky vydobuvannya burshtynu ta shliakhy yikhnoho podolannya [Ecological consequences of amber mining and ways to overcome them]. *Information materials for the round table "Restoration of areas disturbed by amber mining"*, September 4, 2015, Rivne. All-Ukrainian Ecological League. P. 4–5.
3. Kovalevych L.A. (2007) Teoretychni uzahalennia oznak i kryteriiv poshuku ta otsinka rodovyskh burshtynu na terytorii Ukrainy [Theoretical generalizations of signs, criteria of search and estimation of amber deposits on the territory of Ukraine]. *Journal of ZSTU*, no. 2 (41).
4. Rudko H.I., Adamenko O.M., Mishchenko L.V. (2017) Stratehichna ekolohichna otsinka ta prohnoz stanu dovkillia Zakhidnoho rehionu Ukrainy [Strategic ecological assessment and forecast of the environment state of the Western region of Ukraine in 2 volumes]. *Bookrek*. V. 2. P. 584.
5. Kachanovskiy O.I. (2020) Ekoloho-ekonomichna otsinka vplyvu nezakonnoho vydobuvannya burshtynu na stan dovkillia Rivnenskoï oblasti [Ecological and economic assessment of the impact of illegal amber mining on the environment in Rivne region]. *Technical sciences and technologies: scientific journal*. Chernihiv National Technological University. No. 2 (20), pp. 308–315.
6. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia rozmiriv vidshkoduvannya zbytkiv, zapodiianykh derzhavi vnaslidok samovilnoho korystuvannya nadramy: nakaz Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [On approval of the Methodology for determining the amount of compensation for losses caused to the state due to unauthorized use of subsoil]. № з1097-11 (29.08.2011).
7. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia rozmiru shkody, zapodiianoi vnaslidok samovilnoho zainiattia zemelnykh dilianok, vykorystannia zemelnykh dilianok ne za tsilovym pryznachenniam, zniattia ґрунтового покриву (rodіuchoho шару ґрунту) bez spetsialnoho dozvolu: nakaz Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [On approval of the Methodology for determining the amount of damage caused by unauthorized occupation of land plots, use of land plots not for the intended purpose, removal of soil cover (fertile soil layer) without special permission] № 963-2007 (05.08.2016).
8. Kachanovskiy O.I. (2020) Ekonomichni peredumovy vidshkoduvannya zbytkiv sprychynenykh neprovedenniam rekultyvatsii zemel [Economic rationale for recovery of damages caused by the failure to recultivate lands]. *Collection of Scientific Works of the Ukrainian State University of Railway Transport*, no. 190, pp. 46–54.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ВРЕДА, ПРИЧИНЕННОГО ЗЕМЕЛЬНЫМ РЕСУРСАМ В РЕЗУЛЬТАТЕ ДОБЫЧИ ЯНТАРЯ

Современное состояние окружающей природной среды характеризуется огромными масштабами изменений ландшафтов. Особенно остро и актуально эта проблема встала в северных районах Ровенской области, страдающих от беспощадной добычи полезных ископаемых, а именно янтаря. Поскольку нарушенные ландшафты не могут восстановиться в первоначальном состоянии естественным путем, без вмешательства человека, они нуждаются в рекультивации. Законодательство, регулирующее общественные отношения в сфере рекультивации нарушенных земель, требует внесения дальнейших изменений. Введение экономико-правового механизма возмещения нарушителем ущерба, причиненного вследствие незаконной добычи янтаря, невыполнения работ по рекультивации земель после завершения эксплуатации месторождений полезных ископаемых, обеспечит более эффективную защиту интересов государства и территориальных общин, прав собственников и пользователей земельных участков, положительно повлияет на уменьшение правонарушений в сфере землеустройства. Данная проблема является насущной и требует скорейшего решения.

Ключевые слова: добыча янтаря, янтарь, нарушенные земли, рекультивация, размер возмещения убытков.

METHODICAL PRINCIPLES OF DETERMINING THE DAMAGE CAUSED TO LAND RESOURCES DUE TO AMBER MINING

The government, represented by both legislative and executive central and local authorities, is forced to make efforts to address the problem of illegal amber mining, but it has had little success in that so far. Disturbed lands are permanently withdrawn from economic turnover; for rehabilitation of these lands is often neglected, or reclamation measures are minimum. The purpose of the study is to assess the impact of illegal mining on the ecological state in the Rivne region, and to carry out environmental and economic assessment of damage caused by illegal mining of gemstones. There is no information for the Rivne region regarding the amount of financial damage to the state caused by illegal mining, and the impact of illegal mining on the ecological state is not assessed, so this issue is urgent. Research shows a significant environmental catastrophe, the consequences of which will last for decades and will require significant financial and material costs. Prompt intervention to eliminate this problem will optimize the consequences of barbaric intervention in the environment. Unauthorized uncontrolled mining of amber causes serious economic losses to the state and society. It is accompanied by a deterioration of the social climate, leads to the degradation of large areas of agricultural and forestry land, and it causes disturbance of the natural landscape structure. Since disturbed biotopes cannot be restored to their original state without human intervention, they need to be rehabilitated. Legislation that regulates social relations in the field of disturbed land reclamation requires further amendments. For the vast majority of regulations indicate that persons carrying out mining, exploration, construction and other works involving mechanical damage to the soil shall be liable for land reclamation or for the failure to undertake it. Failure to reclaim disturbed land is the violation that causes damage to legal owners and users of land, the territorial community and the state. A violator of land legislation that does not implement a set of organizational, technical and biotechnological measures aimed at restoring soil cover, improving the condition and productivity of disturbed land in accordance with the approved land surveying documentation illegally receives income from the funds application for other purposes than the ones specified in the cost estimation of the land management project and should have been aimed at reclamation of disturbed land. Introduction of economic and legal mechanism of compensation for damages caused by illegal amber mining, non-performance of land reclamation works after completion of mineral deposits shall provide more effective protection of the interests of the state and territorial communities, rights of land owners and users, shall have a beneficial impact in terms of the reduction of land use violations. Thus, reclamation becomes an integral part of the protection and rational use of natural resources.

Key words: illegal amber mining, disturbed lands, rehabilitation, failure to perform lands rehabilitation, ecological and economic efficiency.